



**Rvperti Ab-||batis Tvitiensis, Svmmi Disertissi=||miq[ue]  
Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII.  
prophetas mino-||res, Commentariorum Libri XXXII**

**Rupert <von Deutz>**

**[Köln], M. D. XXVII.**

**VD16 B 3835**

Cap. I. Verbum domini quod factum est ad Micheam prophetam  
Morasthiten, in diebus Joathan, Acba[m], Ezechię, regu[m] Juda, quod vidit  
super Samariam [et] Hierusalem.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)



# FRUPERTI ABBATIS

## TVITIENSIS IN MICHEAM PROPHE TAM

### COMMENTARIORVM LIBER PRIMVS.



**M** Verbum domini quod factum est ad Micheam prophetam ad Moza  
sthiben. in diebus Joathan, Achaz, Ezechie, regu Juda, quod vidit  
super Samariam & Hierusalem. Verbum domini quod descendere co  
suevit ad prophetas, descēdit ad Micheam quoq; quod (ut iam dictum est) in  
terpretat humilitas, qui de Morasthi loco uidelicet humili & uiculo nō gran  
di ortus erat, quod nomen in nostra lingua haredem sonat, unde etiam supra dictum est.

Huius uerbi dñi, uerbi prophetici, summa intentio est, sicut & in cæteris prophetis decla  
mare ruinas imminentes Iſrahelico populo, quas de multitudine gentiu instaurari oport  
teat per aduentu Christi. Ruinæ aut eiudē Iſrahel duplices sunt, dū & interius à gratia dei,  
uel uita æterna cadunt, & exterius de terra, quā dñs dederat possidendā, captiui ducuntur  
per manus hostiu. Vtraq; hæc mala, tā iste, q̄ cæteri propheta prænuſciantes ingemiscūt,  
& in Christo uenturo, quē annunciant consolationē recipiunt. ¶ Libet ergo in primis pro  
phetiā hanc per partes suas distinguere, quia si rite animaduertimus, tertio repetita sunt in  
hoc propheta ea quæ diximus, scilicet conuulsio siue deploratio cadentiū Iſrahelitarum,  
quā tanq̄ naturales rami de bona radice producti, per infidelitatē fracti sunt, & cōsolatio de  
aduentu Christi, per cuius grām de gētibus, tanq̄ de oleastro rami nō naturales inserti sunt.  
Primū in exordio intentione ad audiendū excitata, quod sic se habet. Audite omnes popu  
li, & attendat terra & plenitudo eius, Reie ctionē illius gentis, & causas reie ctionis sic inci  
pit: In scelere Iacob omne istud, & in peccatis domus Iſrahel. Quod scelus Iacob? Nōne  
Samaria? Et quæ excelsa Iuda? Nōne Hierusalē? Ita incipiēs & declamās usq; ad id: Vti  
nā essem uir non habens spiritū, & mendaciū potius loquerer, stillabo tibi uinū & ebrieta  
tem, & erit super quē stillatur populus iste: continuo fidē patrū super carnaliū filiorū amif  
sione consolatur in Christo, per quem damna illorū de gentibus recuperātur. Ait em̄. Cō  
gregatione congregabo Iacob, totū in unum cōducam, reliquias Iſrahel partem ponā illum  
quasi gregem in ouili, quasi pecus in medio caularū, tumultuabuntur à multitudine homi  
num. Ascendet em̄ pandens iter ante eos, diuidet & transiet portam, & egredientur per  
eam, & transibit rex eorū coram eis, & dominus in capite eorū. Deinde secundo repetens  
ac dicens. Audite principes Iacob, & duces domus Iſrahel, nunquid non uestrū est scire iu  
diciū, qui odio habetis dominū & diligitis malū, & cætera usq; ad id, propter hoc causa ue  
stri, Sion quasi ager arabitur, & Hierusalem quasi acruus lapidū erit, & mons templi in ex  
celsa sylvatū, continuo cōsolationē iam dictā in Christo repromittens dicit: Et erit in no  
uissimo dierū præparatus mons domus domini in uertice montiū, & sublimis erit super col  
les, & fluent ad eū populi, & prophetabunt gentes multæ, &c. inter quæ locū quoq; natiui  
tatis eiusdem Christi prænuſciat his uerbis: Et tu Bethleem Eſrata, paruula es in milibus  
Iuda, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Iſrahel. Deinde tertio repetens ac dicēs, au  
dite quæ dominus loquitur, surge contende iudicio aduersum montes, & audiāt colles uo  
cem tuam, & cætera usq; ad id, quia filius cōtumeliam facit patri, filia cōsurgit aduersus ma  
trem suā, nurus contra socrū suā, inimici hominis domestici eius, quibus utiq; uerbis cōdē  
natio Iudaicæ siue Iſraheliticæ gentis propter incredulitatē declamatur protinus per ose  
iudem propheta, taliter electio gentiū semetipsam in Christo cōsolatur. Ego autē ad do  
minum aspiciam, & expectabo deū saluatorem meum, & cætera usq; in hūc finem. Reuer  
tetur & miserebitur nostri. Deponet iniquitates nostras, & proijciet in profundū maris om  
nia peccata nostra. Dabis ueritatē Iacob, misericordiam Abraham, quæ iurasti patribus  
nostris à diebus antiquis. ¶ His animaduertis, tenebras, de quibus in psalmo scriptū est: Te  
nebroſa aqua in nubibus aeris, id est, occulta scientia in prophetis, illuminatas esse arbitra  
mur, quia à candelabro isto, quod est Christus, illuminatur propheta, dum ruinas seminis  
Abrahæ siue gentis Iſraheliticæ, quæ diuersis temporibus uarijsq; casibus acciderunt &

Ruinæ Isra  
hel duplices.

Diuisio hui  
prophetiæ in  
partes suas.  
Rom. ij

Infra. 2.

Infra. 3.

Infra. 4.

Infra. 5.

Infra. 6.

Infra. 7.

Psalm. 77



prædicit & deplorat, & restaurationem ex gentibus per Christū futuram prævidens spiritaliter exutat. Igitur uerbum domini scriptura hæc, id est prophetica est testificatio de aduētū Christi, qui est uerbum domini. Quod uidelicet uerbum factum est ad Micheam Morasthiten in diebus Ioathan, Achaz, Ezechia regum Iuda, eisdem nimirum temporibus, uel sub eisdem regibus sub quibus prophetauerunt, Osee, Esaias excepto uno quoque, sub quo iste nō prophetauit. Quod uidit sup Samariā & Hierlm, sed aut sup q̄ aliquis ceterorū. De nullo nāq; scriptū est utrūq; hoc sup Samariā & Hierlm, sed aut sup Iudam & Hierusalem, aut super Israhel, id est, super decem tribus quæ à diebus Hierosolymam scisse fuerant à domo Dauid, & à Iuda, cuius metropolis erat Hierusalem. Hic uero Micheas Morasthites scdm nomē suū humilis, et paruus de uiculo natus, heres uerbilium quod nō in urbe regia, neq; in aureo principū lectulo, sed in parua Bethleem & in præcipio collocandū erat, de paupercola uirgine incarnatū, magnā de spiritu fortitudinis fortis auctoritatem, ut uideat & sententias detonet super utrumq; regnū, imō super utrūq; unum regni siue gentis diuisionem, id est super Samariam & Hierusalem. Hoc ex subsequētib; manifestum est. Exempli gratia. Cum dicit, Et ponam Samariam quasi aceruum lapidum, in agro cū plantatur uinea, &c. Item, Propter hoc causa uestri, Syon quasi ager arborum, & Hierusalem quasi aceruus lapidum erit. Nunc iam ordinem prophetici sermonis ingrediamur. Audite populi omnes, & attendat terra & plenitudo eius, & sit dominus deus uobis in testem, dominus de templo sancto suo, quia ecce dominus egredietur de loco sancto suo, & descendet & calcabit super excelsā terrę, & conuulset montes subter eum, & colles scindētur sicut cæra a facie ignis, sicut aque que decurrunt in præceps. Quid sibi uult tale exordium? Cur omnes populos excitat ad uolendam? Cuius rei testem illis optat esse dominū deum? Quærimus & scire desideramus prophetæ sollicitudinem, pro qua re sollicitus sit, unde maxima cura sit illi. Iam profecto per se sentiscere nos arbitramur, pro qua re angatur fidelis & pius, ac diuini nominis amator amemus. Nouit deniq; leuitatem populorū, ignorātiā dei habentium, & hoc ueretur ne hoc apud illos in opprobrium diuini nominis redundet, quod deum facturum esse præuidit gente Israhelica, in gente cum qua fœdus pepigerat, cuius deus erat, in qua notus fuerat. Hoc, inquam, ueretur, ne quando dicant gentes, ubi est deus eorum, aut certe ubi est fides delitas, siue potentia dei eorum? Huiusmodi sollicitudo ueraciter hominem deo fidelem comprobat, qualē & sanctū Moſen primū habuisse legimus, qui in omni domo eius delictis erat. Cum enim iratus dominus propter uitulum quem fecerant, diceret: Cerno quod populus iste dura ceruicis sit, dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos faciamq; te in gentem magnā, ille orans dominū deum suum, ne quæso, inquit dicant Aegyptij, callide eduxit eos ut interficeret in montibus, & deleret e terra, quiescat terra, & esto placabilis super nequitia populū tui. Item & alibi, cum detraxissent terre, quam exploratores inspexerant, dicente domino: Feriam igitur eos pestilentia atq; cōsumam, ille ecce terra, ut audiant, inquit, Aegyptij, de quorum medio eduxisti populum istum, quod occideris tantam multitudinem quasi unum hominem, & dicant: non potuit introducere populum istum in terram pro qua iurauerat, iccirco occidit eos in solitudine. Iosue quoq; dum procerus coram arca domini cadens clamaret: Mi domine deus, quid dicam uidentis Israhelica hostibus suis terga uertentem, istud quoq; quasi maximū post cætera subiūxit: Etsi quid facies magno nomini tuo? Ita q; & istū hac sollicitudine taliter proclamare sentimus, ut quædam an reuocari iam sententia non potest, neq; placari ira domini, quin Israhel de terra suam egret, & in captiuitatem ducatur. Sciant saltem populū causas, & non blasphement nomen domini. Quia quod Israhel relinquitur, non mutabilitatis sed ueritatis dei est, non infidelitatis sed iudicij, non potentia sed iusticia, & cognoscant omnes, quia quamuis populus illum reliquerit, cui uel pro quo patribus iurauit nihilominus tamen fidelis dominus est in omnibus uerbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Maxime autem propter pietatem eos sollicitus erat, quæ gens & ante oēs inimica extitit Israhel, ab ipso exitu de terra Aegypti, & plus illi molesta fuit iam habitanti in terra promissionis. Et de ipsa gente Philistinij acerbiores inimicerant Gethæi, ppter Goliath, ceterosq; filios Arapha siue Orpha, quos 1. Reg. 17. ciderāt in manu Dauid, & seruoꝝ eius, sicut in libro Regū legimus. Propterea postmodum

Super Samariam & Hierusalem.

Quæ est sollicitudo huius prophetæ.

Exo. 32.

Num. 14.

Iosue. 7.

Pia sollicitudo pro nomine domini.

Psal. 144.

1. Reg. 17.

2. Reg. 21.



IN MICHEAM PROPHE: CAP. I Fo. CXXIX.

Aleat. In Geth nolite nuciare, lachrymis ne ploreis, subauditur quia sine dubio non cōdole-  
 bunt, sed insultabunt uobis & subfannabūt nomen dñi. ¶ Igitur, inquit, audite populi oēs  
 & attendat terra & plenitudo eius, uidelicet, ut sciatis iudiciū dñi, propter quas causas in ho-  
 stem sit conuersus illis, super quos inuocātū nomē eius fuit, quoz patres in amicitiam rece-  
 pit, quibus & iurauit dare terrā, de qua nunc filios eoz migrare facit. Malorū istorū causas  
 audite, & sit dñs deus uobis in testem, uidelicet pro semetipso testificās, & semetipsum de-  
 fendens, quod nō ex parte sui, sed ex parte populi irritū factū sit pactū qđ cum eis pepigit.  
 Si quidē malū hoc anteq̄ super eos induceret, ipse per prophetas suos non prādicaret cau-  
 sasūe prāscriberet, nō mirū ō populi, quod uideretur uobis deus reprehensibilis, nec enim  
 esset unde apud uos iudiciū ul' iustitia eius adeo posset defendi: Cūq; aliqñ uobis diceretur  
 eouertimini ad hūc uiuum & uerū deum, qui deus scribitur Hebræorū, & de quo Psalmus  
 loquitur: Notus in Iudæa deus, in Iſrahel magnū nomē eius, forte esset uobis suspectus tāq̄  
 deus nō fidelis, qui nō fuerit cognitus, & nūc absconderet faciē suā, fieretq; incognitus, re-  
 linquendo illos quos aliqñ suscepit, sine causa & fortuita mutabilitate animi, & iccirco non  
 apponeretis cor ad illū neq; uosmetipsos crederetis illi. Sit ergo uobis in testē ipse dñs deus  
 dñs de templo sancto suo, scilicet, de habitaculo pectorū fidelium prophetarū suorum, qui  
 templū eius sunt, quos per fidem inhabitat, & per os nostrū pro semetipso loquatur, & de  
 semetipso testificetur quod nō sit suarū uoluntatis, qđ Hierusalem relinquit, quodq; illā nō  
 relinqueret, nisi ab illo prior ipse relictus fuisset, & dicat ipse qđ contra se populus fecerit,  
 quō recesserit, quō reuocantē audire contēpserit, ut necessario facere debuerit ipse deus id  
 qđ protinus sequitur. Quid est illud: ga ecce dñs egredietur de loco suo, & descēdet, & cal-  
 cabit super excelsa terrarū, & cōsumētur montes subter eū, & colles scindentur sicut cæra  
 à facie ignis, sicut aquarū quæ decurrūt in præceps. Sensus iste est: Quia ecce dñs recedet,  
 & omne auxiliū suū auferet à populo quōdam suo, ubi uel in q̄ ita notus erat, sicut quilibet  
 in loco suo, inde egredietur, & palam fiet ex ipso malorū euentu ac ppetuæ captiuitatis, qđ  
 de illo tali loco suo ueraciter egressus sit & recesserit. ¶ Quod autē dicitur, & descendet, sic  
 accipiendū est, ut illud clamor Sodomoz, & Gomorrhæ multus est, & peccatū eoz aggra-  
 uatū est nimis, descendā & uidebo utrū clamorē qui uenit ad me opere cōpleuerint, an nō  
 est ita, ut scia. Descēdet itaq; subauditur, nō bono illoz, sed sicut descēdit uisitare siue ulcisc-  
 ei peccata Sodomoz, qm̄ & isti testate alio ppheta peccatū suū sicut Sodoma p̄dicauerūt  
 neq; absconderūt, & calcabit sup excelsa terre, ppter hoc ipsum qđ excelsi sunt, i. qđ super-  
 biendo peccāt, & peccādo superbiūt, & qđ ualde dānabile est, æstimatione sua extollūtur,  
 cū conditione terra sint. Quid em̄ superbit terra & cinis? Calcabit ergo & conculcabit eos  
 propter superbiam ipsorū, & consumentur montes, id est ipsi peccatores superbi apud se-  
 metipsos alti, quorū superbia primū in eo manifestum fuit, quod Hieroboam sibi præpo-  
 nentes, contempserunt humilem Dauid dicendo. Quæ nobis pars in Dauid, uel quæ hæ-  
 reditas in filio Isai? Isti mōtes, id est summi principes, & colles, id est mediocres cōsumen-  
 tur & scindentur sicut cæra à facie ignis subter eū cuius ira nō potest portari & sicut aquarū  
 quæ decurrunt in præceps, sursum non reuertūtur, sic ipsi per captiuitatem in Assyrios se-  
 mel delapsi non reuocabūtur. Et em̄ Iudæa transmigratio in Babylonios ad tēpus qdem re-  
 uocanda, sed postmodum sub Romanis omnino erat dispergenda, decem autē tribuū capti-  
 uitas in Assyrios facta, nūq̄ erat uel est reducēda. Cum taliter de loco suo dominus deus  
 egressus fuerit, nolite existimare ō populi qđ mutabilitate usus sit, ul' qđ in eo culpa sit. Sed  
 quid? In scelere Jacob omne istud, & in peccatis domus Iſrahel. ¶ Omnis culpa  
 ex Jacob est, omnis causa ex Iſrahel ē. Iacob p omne scelus p̄uaricatus est, Iſrahel p multa  
 peccāta fœdus dñi trāsgressus est, Deus autē fidelis, ait Moyses, & absq; ulla iniquitate iustus  
 & rectus ut Psalmista dicit. Quoniā rectus dominus deus noster & non est iniquitas in eo.  
 ¶ Quod scelus Jacob? nōne Samaria? Quæ excelsa Iudæ? nōne Hierusalem? ¶  
 Ac si dicat: Nō indiget ostēsiōne scelus Iacob, i. decē tribuū, ga uidelicet notū & publicū  
 est. Ipsa Samaria scelus est, ga in omni regno cuius Samaria metropolis ē, uitali aurei pub-  
 lice p deo colūtur, & Baal cæteraq; portēta deoz, & ibi ppheta dñi interfecti sunt, quorū  
 plurimos Iezabel interfecit, Similiter Hierusalē metropolis Iudæ, & templū illud quōdā

Deus Iudæia  
in hostē con-  
uersus.

Psalm. 77.

Prophete sūt  
templum do-  
mini.

Gene. 18.

Isai. 3.

3. Reg. 12.

Deut. 32.  
Psalm. 97.



COMMENTA RVPER ABBA LIB I

2. Para. 27.

Samaria qua  
si aceruus las  
pidu in uinea

Pfal. 79  
Iohan. 17

Osee. 2.

Vsq ad mers  
cedē meretri.  
Prouer. 6

3. Reg. 16

Veſe mers  
trix Samaria

dñi, quoddā excelsum idolū factū est, maxime ex quo Otholia filia Iezabel regnavit illi  
idolatriæ fluxū illuc introduxit uel auxit. Et ponā Samariā quasi aceruū lapidū  
agro cū plantatur uinea, et detrahā in uallē lapides eius, et fundamenta eius reu  
labo, et omnia sculptilia eius concident, et oēs mercedes eius comburentur igni  
omnia idola eius ponā in perditionem, qz de mercedibus meretricis congregata  
sunt, et vsqz ad mercedē meretricis reuertētur. Per cōiunctionē, et ponā Samariā  
paulo añ scriptis cōtinuat ubi dixerat, Et ualles scindētur sicut cæra à facie ignis, sicut aceruus  
q̄ decurrūt in præceps. Cōgrua ualde assimilatio est, Samariā poni quasi aceruū lapidū in  
agro, cū plantat uinea, q̄ uidelicet congestio lapidū, nimis est infirma structura, eo qz sine co  
mēto sit, et lapis lapidi nō hæreat. Samaria nāqz semp̄ dissensioes habuit, maxime in regibus  
suis, toties demutatis, alijs percussis, et succedētibus, imō irruētibus alijs, atqz ita factū est, ut  
qz ad diē extremā captiuitatis nūq̄ sibi cohererēt, aduersus semetipsos scissi, q̄ semetiplos  
derāt, tā à deo, q̄ à domo David. Porro illa q̄ dī uinea, tūc plātabat, uidelicet tot palmites  
quot fuerūt electi hoies gentis illius, ex quo de Aegypto translata, et eieciis gentibus per  
rata est, erantqz palmites eius q̄ dicit: ego sum uitis, uidelicet habētes fidē eius adhuc firmā  
sicut et nos credēdo, quia uenit, et manēdo in eo palmites sumus eiusdē uitis. Tanti Sam  
ria, tantūqz omnis multitudo carnis Israeliticæ scissa, et non permanēs in ea fide uel pro  
missione, quodāmodo differebat iam dicta electiōne, quantū differt lapidū aceruus à uinea  
quæ plantatur, qui uidelicet aceruus nō est uinea, quāuis propter plantatā uinea cōgrega  
tur. Conueniens ergo similitudo est, cū dicit: Et ponā Samariā quasi aceruū lapidū in agro,  
cū plantatur uinea, subiungens, et detrahā in uallē lapides eius, et fundamenta eius reuela  
bo, quod idē est ac si dicat: Tradā decē tribus in captiuitatē, et captiuitatis eiusdē causas ma  
nifestabo, Quod deinceps subiungit, Et oia sculptilia eius cōcident, et oēs mercedes eius  
burētur igni, et oia idola eius ponā in perditionē, ad eandē fundamentorū eius pertinet reu  
lationē, quia uidelicet sculptilia siue idola penes se habuisse tale est, ac si domū uiciorū con  
stat innixam fuisse fundamentis, et secirco stare nō potuisse. Quia de mercedibus, ait: me  
reticis congregata sunt, et usqz ad mercedē meretricis reuertētur. Et est sensus. Quia Sam  
ria tanq̄ meretrix, quæ de turpi mercimonio corporis sui plurima cōgerit, ita aurū et argen  
tū sibi congregauit, testante dño, cū in alio propheta dicit, Quia fornicata est mater eorum  
confusa est, quæ cōcepit eos, quia dixit, Vadā post amatores meos, qui dant panes mīhi et  
aquas meas, lanam meā et linum meū, oleum meū et potum meū, et nesciuit, quia ego de  
di ei frumentū, et uinum et oleum et argentū multiplicauit ei, et aurum, quæ fecerunt Ba  
al, et cætera, quæ ita concludit, De quibus dixit, Mercedes hæ meæ sunt, quas dederunt  
mihi amatores mei, Quamuis ergo dominus ipse aurū et argentum multiplicauerit illi, de quo  
bus sibi idola fabricata est, tamen quoniam hoc illa nesciuit, magisqz amatoribus suis regre  
tauit, et eorum mercedes esse dixit, recte nunc dicit, quia de mercedibus meretricis cōgre  
gata sunt, statimqz subiungit, et usqz ad mercedē meretricis reuertētur, Vsqz ad mercedē  
meretricis, idē est ac si dicat, usqz ad nihilum, quia merces meretricis pro nihilo æstimatur,  
testante scriptura quæ dicit, quia precium scorti uix unius panis est, Et falso quidē illa, mer  
cedes amatorum suorum esse dixit, ea quæ deus dederat illi, sed reuera meretrix fuit, quia  
cut historia libri Regū testatur, metropolis eadem scilicet Samaria quasi per fornicationē  
nata, id est, condita fuerat, et statim ut condita fuit, prostituta est Baal, Siquidē ita scriptum  
est, Emitqz Amri montem Samariæ à Somer duobus talentis argenti, et ædificauit eam, et  
uocauit nomen ciuitatis quam extruxerat nomine Somer domini montis Samariæ, Quo  
post sex annos mortuo, rursus scriptum est, Et regnauit Achab filius Amri super Israel  
Samaria uiginti et duobus annis, Et fecit Achab filius Amri malum in cōspēctū domini  
super omnes qui fuerunt ante eum, nec suffecit ei ut ambularet in peccatis Hieroboam filii  
Naboth, insuper duxit uxorem Iezabel filiam Ethbaal regis Sydoniorū, Et abiit et leru  
uit Baal, et adorauit eū, et posuit aram in templo Baal, quod ædificauerat in Samaria, et  
rauit lucum, ¶ Profecitō em̄ et anima conditoris Amri meretrix fuit, ut cæterorū regum  
fornicantium cum uittulis aureis, et Iezabel meretrix dæmonum fuit, cū qua et anima uiti  
eius Achab, et uniuersa nouē ciuitatis plebs statim cœpit meretricari cum Baal, Vere ergo  
Samaria



Samaritā meretrīx. Hæc omnia sic uaticinatur propheta, ut doleat uerū esse, & imperfectū remanere non posse quod loquitur. Vnde & protinus sequitur. **L** Super hoc plangam, & ululabo, uadam spoliatus & nudus, faciam planctum uelut draconum, & luctum quasi strutionum, quia desperata est plaga eius, quia uenit usq; ad Iudam, & tetigit portam populi mei usq; ad Hierusalem. Hoc, sicut litera sonat, recte intelligitur, quod uidelicet plangēs & ululans propter instantem populi sui captiuitatem, uestimentis quoq; spoliatus & nudus inceserit, internum animi dolorem, habitu quoq; corporis indicans, siue captiuandorum miseriam, quod ad Esaiam quoq; fecisse legimus ex præcepto domini, dicentis: Vade & solue saccum de lumbis tuis, & calciamentū tuum tolle de pedibus tuis, ac deinceps, sicut ambulauit seruus meus Esaias, nudus & discalciatus, trium annorum signum & portentum erit super Aegyptum, & super Aethiopiā, sic minabit rex Assyriorum captiuitatem Aegypti, & transmigrationem Aethiopiæ. ¶ Quod deinde subiungit, faciam planctum uelut draconū, & luctum quasi strutionum, ualde dolēter pronunciat, quod luctus & planctus suus pro populo illo nequaquā sit profuturus siue exaudiendus. Quis enim draconibus terribili sibilo personantibus, quando uincuntur, aliqua miseratione cōpatitur? Quis strutionibus oua sua in puluere derelinquentibus misereatur, cū ipse sibimet, uel naturæ suæ nō misereatur? Quod autē populus ille dignus fuerit huiusmodi similitudine, alie quoq; scripturæ testatur. Nam Hieremias in lamētationibus, Filia (inquit) populi mei crudelis quasi strutio in deserto. Et Iohānes Baptista: Genimina uiperarū, quis ostendit uobis fugere a uentura ira? Igitur faciā planctū uelut draconū, & luctū quasi strutionū, id est, planctū nulla cōmiseratione dignū, & luctū nulla consolatione deliniendum. Nam & si dolent dracones, nō pium habent gemitū qui compassionē prouocet, sed iræ ardentis tumultum, quē cauere oportet. Similiter & si merent strutiones, crudelitas innata permanet, nec ad naturālē curam siue diligentīā posteritatis inanis stultitia fleāi potest. ¶ Quare hoc dicitis: Quia desperata est (ait) plaga eius, quia uenit usq; ad Iudā, tetigit portam populi mei usq; ad Hierusalē. Idcirco sic loquor, quia spes misericordiæ à domino, siue soluendæ captiuitatis decē tribuū nulla est, dicente ipso per aliū propheta. Quia nō addā ultra misereri domui Israel. Usq; ad Iudā uenit & tetigit portā populi mei usq; ad Hierusalē, quod factum esse, & Regū & Esaiæ libri testantur. Assyrius quippe uastata Samaria, uenit etiā in Hierusalē, eo tēpore quo Rapsaces missus est insultans. Et tunc quidē non desperata fuit plaga Iuda, siue Hierusalē, sicut plaga Israel, siue Samariæ: Nam egressus angelus domini, percussit in castris Sennacherib, centū octogintaquinque milia, sed postmodum à Chaldæis & Hierusalē subuersa, & populus eius in Babylonē ductus est. Amplius autē posterius in manibus Romanorū plaga eiusdē Hierusalē desperata est, & magis plagati sunt Iudæi, ducti in omnes gentes captiui, quoniā decē tribus tunc Assyrius abduxit. Sequitur. **L** In Beth nolite nunciare, lachrymis ne ploretis. In domo pulueris puluere uos conspergite. Ac si dicat, Hoc ad cumulum miseriarū uobis accidit, quod patietibus nullus cōpatitur, cū offenso deo, cūctis quoq; gentibus sitis odiosi. Propterea dixit: Faciā planctū quasi draconū, quia sicuti quādo dracones siue ab elephātis siue ab hominibus uincuntur, & ob hoc ingēti sibilo psonant, nullus hominū accurrit ad hoc, ut de nece illorū doleat. Habet etenim dracones & hoies naturales inter se inimicitias. Ita dū uos ab hostibus capiemini, nulla ex uicinis gētibus erit quæ cōdoleat, nulla quin de malis uestris gaudeat. Amplius autē gaudebit Geth Palestine urbs, unde fuit Goliath & fratres eius, qui ceciderūt in manu Dauid et seruorum eius, et idcirco plus cæteris in miseria uestra gaudeō semetipsam cōsolabitur. Nolite ergo nunciare in Geth, imō optate, quod impossibile est, ne audiat illa uestras clades, neq; lachrymis ploretis, quia uester fletus gaudii et risus eius erit. Dissimulate fletū, nec in singultus dolor erūpat, ne aduersarij gratuletur. Nolite foras exire, sed in domo pulueris puluere uos aspergite. In domo ruente, cinere ruinae uosmet asperfos tantū uos ipsi cōspicite. Hæc quidē tanquā cōsulendo dicit, uerūtāme uerba hæc nō rationis sunt, sed doloris, qui sæpe rationē nō admittit. Nam quantūcumq; dissimulent, lachrymasq; teneant captiui, impossibile est ut calamitas eorū aduersarijs maxime uicinis, ut erāt Phylistiim, ignota sit. Nec moratur iudex, scilicet diuinitas, certā de peccatore et ore prophetae dare sententiā, quæ hoc modo denotat.

Esa. 20

Thren. 4  
Luca. 3

Osee. 1

4. Reg. 18.  
Esa. 36.

4. Reg. 19.

2. Reg. 21



Habitatio  
pulchra,  
Samaría.

Transite vobis habitatio pulchra, confusa ignominia. Habitatio pulchra, Samaría appellat, quippe que in pulcherrimo atq; uberrimo Iudææ loco sita est. Dixit ergo ad eam: O tu que habitas in regione uberrima, que confusa est ignominia, transi, & in captiuitate decere, iudiciu portas ignominie tue, cofestimq; ad nos conuertitur & dicit: Non est egressa que habitat in exitu. Quod utru de eade habitatioe pulchra, i. de Samaría, an certe de Hierlm dicat, de qua uersu sequenti manifeste loquitur, incertu est. Sed si de Samaría sit, sensus est: Non est egressa que habitat in exitu, i. in ipsis Assyriæ captiuitatis foribus sita est. statim ut mota fuerit de finibus suis, hostilem terram ingreditur. Veru quatuorq; uicina sit non satis liquet, quo ipsa que transire iubetur, & transit congrue dicatur, que non egressa sit. Si autem de Hierlm hoc dictu placet intelligi, sensus iste est. Vos transite iam habitatores habitatioe pulchrae, scilicet Samaría, Hierlm aut hac uice non egreditur, que tamen habitat in exitu, i. cuius egressio siue transmigratio iam quide paratur, sed paululu differtur, uidelicet Ezechia, summoque

4. Reg. 19.  
Esa. 37.

gressio siue transmigratio iam quide paratur, sed paululu differtur, uidelicet Ezechia, summoque litudine alicuius egressuri, iamque in ostio stans, cuius egressio certa quide est, sed retardat aliquibus ex causis. Claru hoc est respicienti, que tunc quide Hierlm liberata est de manu Assyrioru, que decem tribus captiuauerat, sed postmodu Chaldaeis tradita, & in Babylonem ducta est. De qua uidelicet Hierlm protinus sequitur. **P**lanciu uicina domus accipiet a uobis que stetit sibi met, que infirmata est in bonu, que habitat in amaritudinibus, que dicit malu a dno in porta Hierlm, tumultus quadrigæ stuporis habitans Lachis. Na illa, que interim stetit sibi met Hierlm est, que (ut iam diximus) tunc egressa non est, domus autem uicina, imò cognata eius Israhel erat, i. decem tribus, cuius planciu accepit a uobis habitatio pulchra, cui dictu est. **T**ransite uobis, i. abite captiui. Accipit (in quo) planciu, et ad futurum instrumentu ut infirmaret, i. coram deo humiliaret, & iccirco stetit, quia infirmata est in bonu, que habitat in amaritudinibus. Quia infirmitate bono ipsius habitata, & has amaritudines eius scriptura libri Regu, siue Esaie prophetae manifeste testatur. Cu enim translatis decem tribus, Sennacherib rex Assyrioru ascendisset super oes ciuitates Iuda munitas, & cepisset eas, misissetque Rapsacen de Lachis in Hierlm ad blasphemadu deu uiuentem, & exprobandu eius mosi uocibus. Audiens Ezechias per nuncios ingreditur ad se scissis uestibus, scidit & ipsi uestimenta sua, & obuolutus est sacco, & intrauit in domu dñi. Et misit Eliachim, quædam supra domu, & Sobna scriba, & seniores de sacerdotibus opertos saccis ad Esaia filiu Amos propheta, & dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias. Dies tribulatiois & correptiois & blasphemie dies hæc: quia uenerunt filij usque ad partu, & uirtus non est parturienti, &c. Taliter infirmata est, & adeo habitat in amaritudinibus, ut assimilaretur parienti uirtute in partu non habenti, pro eo, quia descendit malu a dno in porta ipsius Hierusalem. Et tumultus quadrigæ stuporis habitans Lachis, quæ ciuitas erat in tribu Iuda, quæ & ceperat Sennacherib, unumque seruos suos misit ad Ezechiam, cuius quadrigæ tam multæ erant, ut recte dicantur: quadrigæ stuporis. Malu illud a dno descendisse dicit: quia uidelicet non uenisset Sennacherib, nisi iudicio uel permissione domini. Quod ipse quoque scire gestiens, eademque scientia nimiu ab utens, non paru de suo mendaciter adiecit: Dixit enim: Nunquid sine domini uoluntate ascendit ad locu istu, ut demoliret eum. Dñs dixit mihi: Ascende ad terram hanc, & demolire eam. Deo descendisse aut illud malu in porta Hierusalem congrue dicit, quia nunciu Sennacherib per quæ talia mandauerat, uenientes Hierusalem steterunt iuxta aquæ ductum, piscinae superioris que est in uia agri fullonis, uocaueruntque regem. Egressus est autem ad eos Eliachim filius Ezechia prepositus domus, & Sobnas scriba, & Ioax filius Asaph a comentarijs. Sed non est egressa (inquit hic propheta) quæ habitat in exitu, subauditur, quamuis clamaret. **R**ed benedictione, et egredimini ad me, &c. Habitat quide in exitu (ut iam dictu est) quia uicina est Babylonia captiuitas, sed tunc egressa non est, nec ipse ingredi permissus est, dicente dno per Ezechiam: Non ingreditur urbe hæc, nec mittet in eam sagitta, nec occupabit eam clypeus, nec circumuectur eam munitio, &c. Sequitur **P**incipiu peccati est filie Syon, que inuenta sunt in terra lera Israhel. Propterea dabit emissarios super hereditatem Berib, domum mensuræ dactij in deceptionem regibus Israhel. Adhuc heredem adducam tibi, que habitat in terra

Hierlm infirmata in bonu.  
4. Reg. 18.  
Esa. 36

Lachis,

Vbi supra

Vbi supra



tas in Maresa, usq; Adollam veniet gloria Ifrahel. Nomina hæc sunt ciuitatū in tribu Iuda: Lachis, Maresa, & Adolla. Porrò, Geth Palestina (ut iā dictū est) urbis uocabulum est. Veruntamen totus hic locus obscurus est, propterea, quia nihil rerū gestarū ex eis scriptura refert in illo aduentu Assyriorū, nisi quod cū cæteris urbibus cōmune est, quia ascendit rex Assyriorū ad uniuersas ciuitates Iuda munitas, & cœpit eas, excepto q̄ de Lachis Rafacen misisse legitur in Hierusalē ad regē Ezechia, cū manu graui. Itaq; quia nihil suffragatur de scripturis, q̄ locum hunc splendidiorem reddere possit, nihil est amplius qd̄ lector exigere possit, q̄ ipsa beati Hieronymi dicta dubie pertractantis, & quasi nauicula, ut fatetur ipse, inter saxa, & acutissimos scopulos pro posse regentis. Veniet igit̄ (inquit) d̄ Lachis urbs idolis dedita, & ad te quadriga & equites Assyriorum, quia & in te inuenta sunt scelera Ifrahel, & tu fuisti principiu Idololatriæ in Iuda. Per te em̄ quasi per portā impietas decem tribuū migravit Hierusalem. Non solū aut̄ per Lachis tumultus ueniet quadriga, sed & super Geth metropolim Palestinæ (de qua supra dixerā) in Geth nolite annūciare. Mittet em̄ Assyrios latrūculos suos, quos uocat emissarios, & possidebit domū idololatrię urbēq; mēdaci, quæ in supplantationem fuit regibus Ifrahel. Quod aut̄ sequitur: Adhuc hæredē adducā tibi, quæ habitas in Maresa, pulchre alludit ad nomē. Quia em̄ Maresa hæreditas dicitur, aduentū in eā hostiū pro hæredibus appellauit, & usq; Adollā urbē Iudę ueniet Maresa, id est, hæreditas, quæ gloriosa est in urbibus Ifrahel, ut ubi dicitur, gloria genitiuus casus sit numeri singularis huius gloriæ, & nō nt̄is pluralis hæ gloriæ. Vel certe ita intelligamus: Captiuitas Ifrahel quæ euenit Lachis, & Geth, & Maresa, usq; Adollā q̄q; ueniet, expressusq; legendū est gloria Ifrahel, ut per antiphrasin ignominia uel ualūtas ferriatur. Nunc idē qd̄ paulo ante dixerat, transite uobis, habitatio pulchra cōfusa ignominia, uerbis alijs rursus edicit. **De caluare & tondere sup filios delictiarū tuarū, dilata caluitiū tuū sicut aquila, qm̄ captiui ducti sunt ex te.** Et illic transite cū dicit, hoc est sine dubio transibitis, & hic, decaluare et tondere, & dilata caluitiū tuū, idē est ac si dicat: Decaluaberis & tondeberis, & caluitiū tuū dilatabis. Verūtamen cū dicit: sicut aquila breuiter alios pro alijs filijs restituedos significat, ut uel ipse propheta, uel quilibet alius spūaliter intelligens, in ipsa, pro qua dolere poterat decaluatiōe & tonsione Ifrahelis cōsolatiōe nō careat. Quomō em̄ uel ad qd̄ decaluatur, siue caluitiū dilatat aquila: Nimirū certo tēpore cū senū erit, ueteres pennas amittit, & remanet implumis, sed nouis renascentibus, ipsa iuuenescit. Vnde & Psalmista, Renouabitur (ait) sicut aquila iuuentus tua. Ergo spūs illud propheticus mystice inuit, qd̄ pro filijs delictiarū, id est, pro filijs carnalis Ifrahel, q̄ et à fide exciderūt & de terra sua captiui mox traducendi erāt, alijs nō filij carnis, sed filij promissionis, & fidei subrogādi foret, atq; ita rursus iuuenescēs Ifrahel tanq̄ aquila renouata, plumis ac pennis floridis ornata in cœlū uolaret, qd̄ nūc fit, & usq; in finē seculi fieri nō desinit, renascētibus ex oibus gētibus fidelibus, tanq̄ nouis plumis, & carnalibus filijs tanq̄ ueteribus plumis in oēs gētes ppetua captiuitate dispersis. Sequitur: **Te qui cogitatis inutile, & operamini malū in cubilibus uestris. In luce matutina faciunt illud, quoniā contra dñm est manus eorū. Et concupierūt agros & uolenter tulerūt, domosq; rapuerūt, & calūntabantur uirū & domū eius, uirū & hereditarē eius.** Iccirco hæc dicit dñs: **Ecce ego cogito super familiā istā malū, vnde non aufereris colla uestra, & non ambulabitis superbi quoniā tēpus pessimū est.** Hactenus dixerat, q̄ propter scelus Iacob, & ppter peccā domus Ifrahel tradēda esset Samaria, malūq; descēsurū à dño in portā Hierlm̄, & oēs populos terrāq; & plenitudinē eius scire optauerat iustitiā dñi, sic in populū quondā suum uindicantis, sed non dixerit modū sceleris siue peccatorū, id est, utrū taliter peccassent, ut irā tantam merito sustinere deberent. Vt ergo amplius iustitia dei manifestetur, & ipsi esse inexcusabiles cognoscantur: Væ (inquit) qui cogitatis inutile, et operamini malū in cubilibus uestris, statimq; ad auditores conuersus, in luce ait matutina faciunt illud, quoniā contra dominū est manus eorū, et c. Modum peccati illorū in eo maxime exprimit quod ait: In luce matutina faciunt illud, quoniā cōtra dominum est manus eorū. Quid em̄ est in luce matutina, nisi ac si dicat: nō in ignorantia? Et quid est, quoniā contra dominū manus eorum, nisi ac si dicat: non ex infirmitate, sed ex superbia, uel (sicut Psalmista dicit) quasi ex adipe prodij

Calucium aquila.

Psalm. 102

CAP. II.